

I. Interkulturális kommunikáció

II.

1. Kommunikáció (szerkezete, fajtái, verbális, nem verbális)
2. Kultúra (definíció, rétegei, fajtái)
3. A kultúra tanulásának folyamata (kultúrsokk)
4. Interkulturális (kultúraközi) kommunikáció
5. Sztereotípiák
6. Kulturális dimenziók
7. Globalizáció – lingua franca
8. Kultúrakötött nyelvi formák

I/1. Ajánlott irodalom

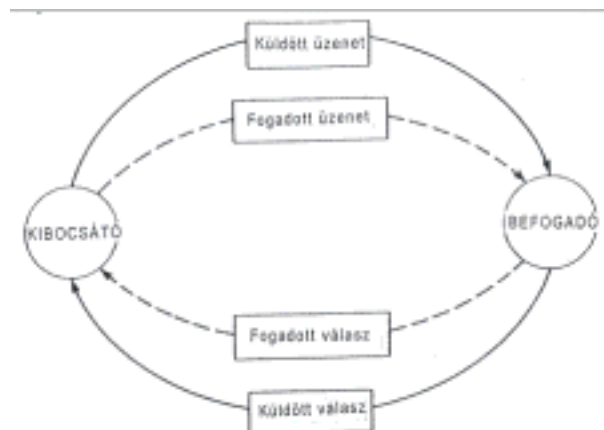
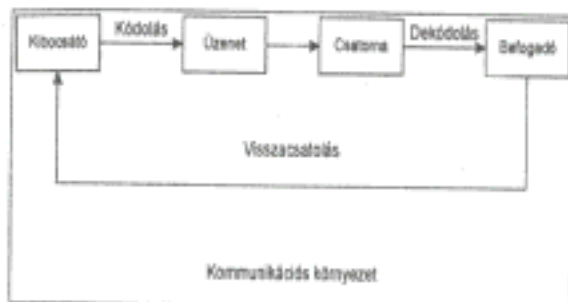
Bárdos Jenő: Kulturális kompetencia az idegen nyelvek tanításában, Modern Nyelvoktatás
Győri Anna: Sztereotípiák-kutatás és alkalmazása az idegen nyelvek oktatásában, Modern Nyelvoktatás

Richard Hill 1999 Mi, európaiak, Geomédia Kiadó Rt.

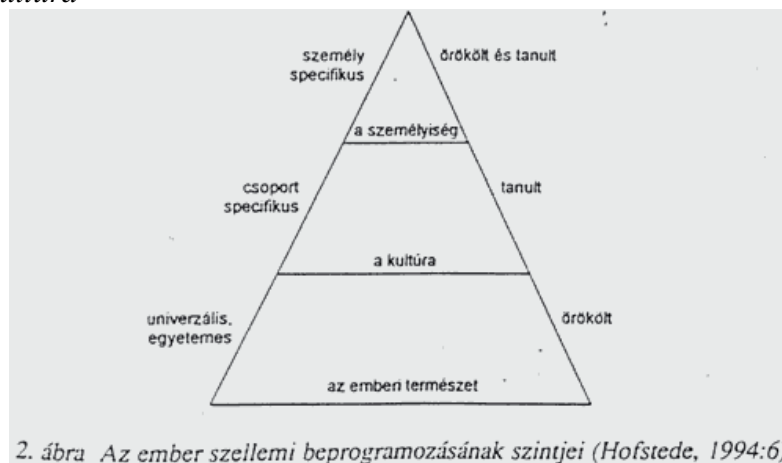
Falkné dr. Bánó Klára 2001 Kultúraközi kommunikáció, Püski Kiadó

(Ábrák és idézetek a fenti szerzőktől.)

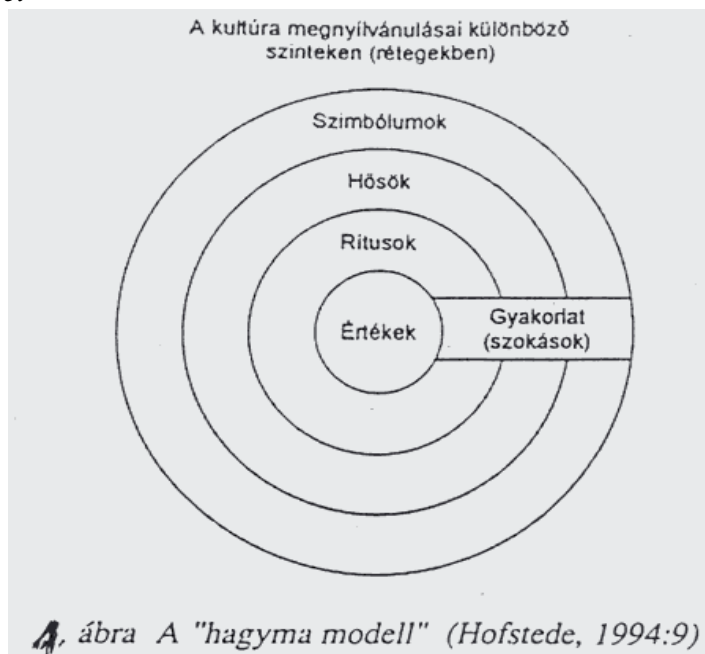
I/2 A kommunikáció szerkezete

I/3. Ember és kultúra

I/4. A kultúra rétegei

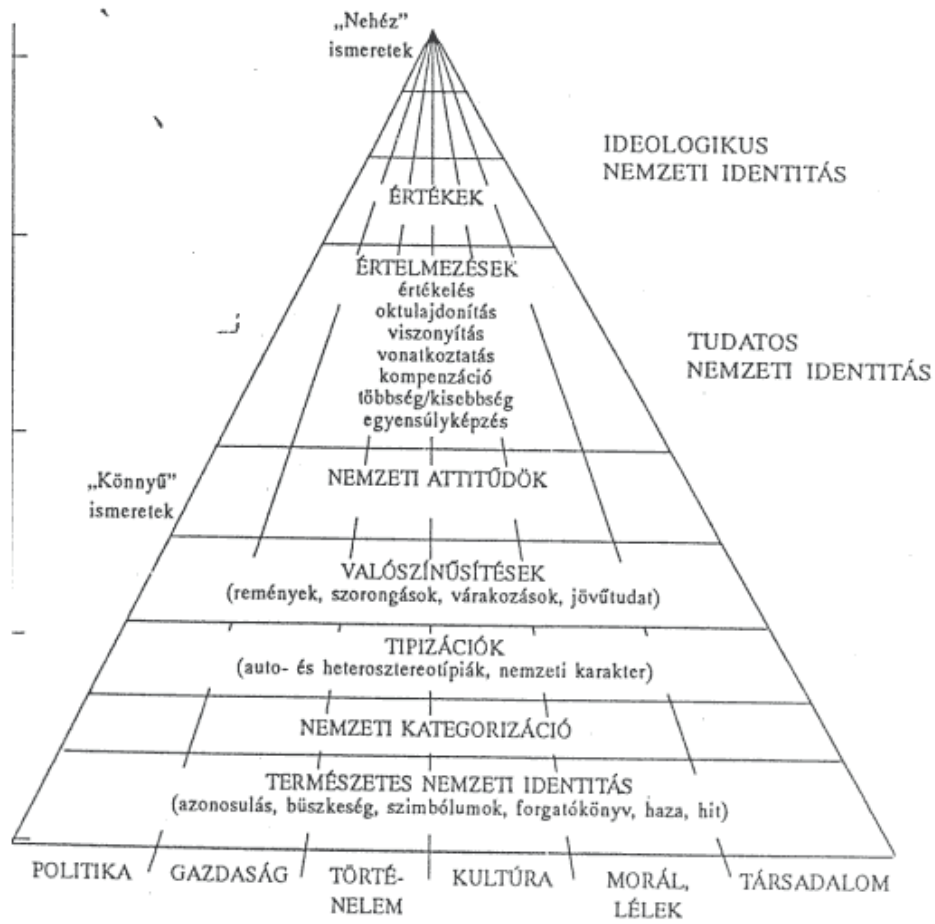

I/5. A kultúra elemei

I. Viselkedési formák	II. Intézmények	III. Termékek
szokások, elvárások mintázatok, normák „kódok”, „tabuk” az – étkezésben – ruházkodásban – szabadidő eltöltésében stb.	múzeumok könyvtárak iskolák színházak mozik kulturházak kiadók stb.	– irodalom – képzőművészetek – zene, folklór – iparművészetek stb. (házak, autók, használati tárgyak is, stb.)

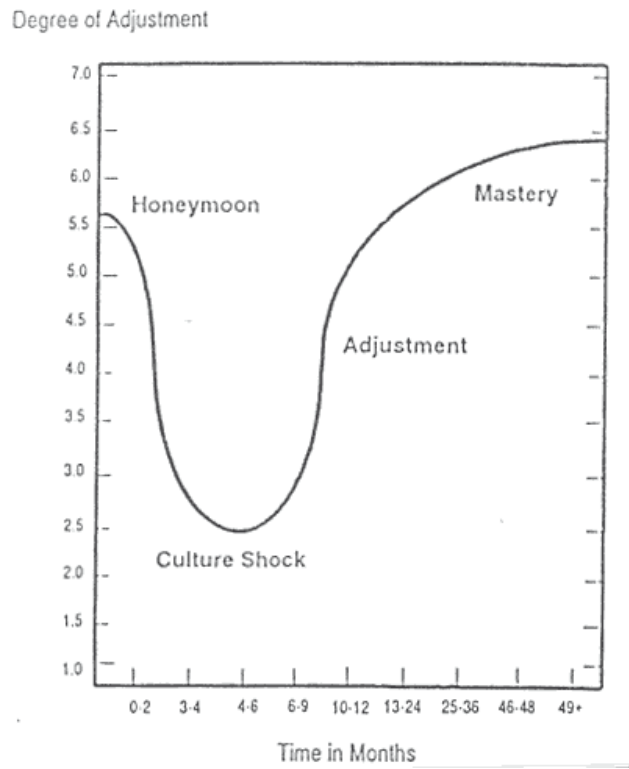
I/6. A nemzetről való tudás

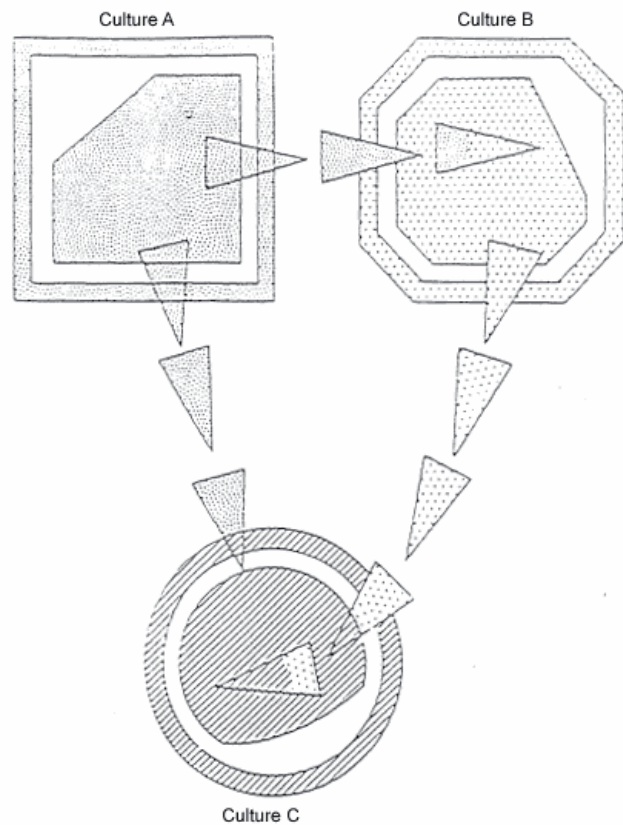
II. A kultúra tanulásának folyamata

II/1.

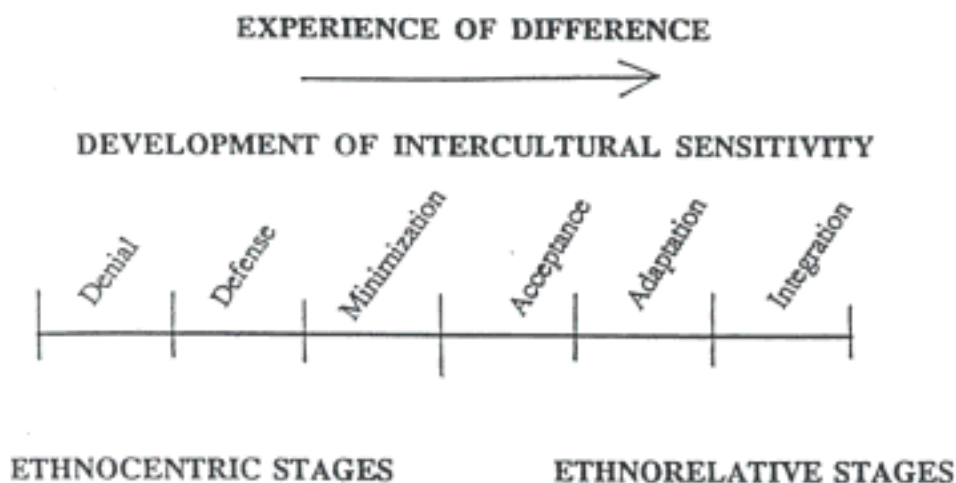
FIGURE 1
The U-Curve of Cross-Cultural Adjustment

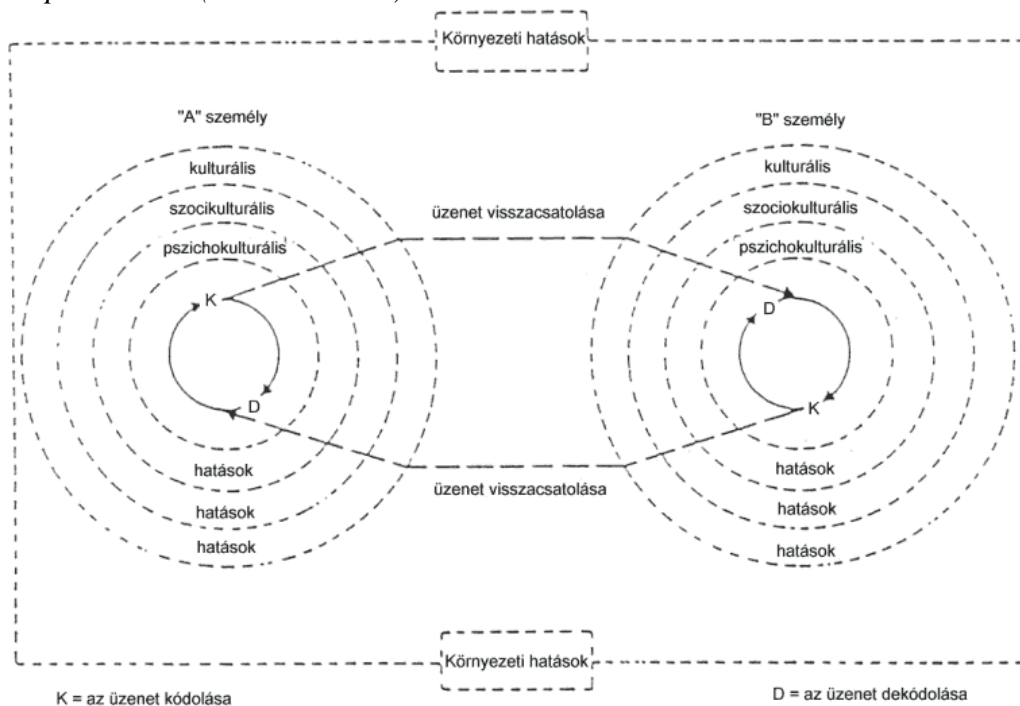
II/2.

II/3. Interkulturális érzékenység kialakulásának fázisai

II/4. Interperszonális (interkulturális) kommunikáció

II/5.

ANGOLOK

Társasági lények, rugalmasak és felkészületlenek.

EuroBusiness

FRANCIÁK

Udvariatlanok, sovíniszták, sőt kapzsik.

The Economist

Barátságosak, humorosak és csipkelődők.

International Management

SPANYOLOK

Teátrálisan viselkednek, irigyek, lusták.

International Management

PORTUGÁLOK

Visszafogottak, törvénytisztelők, befelé fordulóak.

New York Times

Könnyedek, mosolygósak, türelmesek, jóságosak.

Insight Guide to Portugal

II/6.

OLASZOK

Színpadiasak, finomak, romantikusak, keményfejűek.

International Management

La dolce vita, nincs az a sok idegeskedés.

The Economist

NÉMETEK

Harciasak, népiesek, mindig hatékonyan dolgoznak, savanyúak.

International Management

SVÁJCIAK

A „fasiszta Disneyland” lakói.

Ismeretlen forrásból

OSZTRÁKOK

Csavaros észjárásúak, sznobok, idegengyűlölők.

Ismeretlen forrásból

II/7.

BELGÁK

Merevek, kispolgárok, anyagiasak.

International Management

Mindegyik könyv [romantikus] hőse valamelyik európai uniós országból származik. Igen, még belga is van.

The Economist

HOLLANDOK

Fösvények, nyárspolgárok [!]

International Management

SKÓTOK

Részegesek, gyenge, depresszióra hajlamos emberek.

The Economist

ÍREK

Szeretetre méltóak, tudatlanok.

International Management

II/8.

WALESIEK

A walesi, amint azt minden angol tudja, klánokban élő fajta, hírhedten forróvérű, bőbeszédű, jól énekel, és annyira szereti a póráhagymát, mint amennyire nem szereti az igazságot.

Financial Times

SVÉDEK

Naivak, óvatosak, akaratgyengék.

Communication World

NORVÉGOK

Beképzelték, fellengzősek és ellenségesen viselkednek a külföldiekkel szemben.

GÖRÖGÖK

Lobbanékonyak, költőiek, furfangosak, vendégszeretők.

International Management

Lassúak, bőbeszédűek, ösztönösen cselekszenek, irracionálisak, összevissza viselkednek.

La Vie en Grece

II/9. Sztereotípiák

Pozitív, ha

- tudatosan alkalmazott,
- leíró, nem értékelő jellegű,
- pontosan jellemez,
- további megfigyelés / tapasztalat alapján módosul.

II/10. Európai különbségek

Miért van az, hogy...

- a bolgárok... úgy rázzák a fejüket, mintha „nem”-et mondanának, amikor „igen”-t mondanak?
- a britek... azt hiszik, a fekete macska szerencsét jelent, amikor pedig mindenki más az ellenkezőjét tartja?
- a franciák... továbbra is azt mondják, hogy *soixante-dix és quatre-vingt*, amikor a svájciaknak megfelel a *septante* meg az *huitante* (vagy *octante*)?

II/11.

- a franciák... a hajót épületnek (*bâtiment*), a németek pedig a repülőgépnak (*Machine*) nevezik?
- a görögök... úgy bólintanak, mintha „igen”-t mondanának, amikor „nem”-et mondanak?
- a magyarok... ragaszkodnak ahhoz, hogy a családnevet a keresztnév elé tegyék?
- a németek... a ragozott igét a mondat végére teszik, amikor a beszélőből kifogy a szufla, a hallgatók pedig nem értik, miről van szó?
- az olaszok... csak villával eszik a tésztát?

II/12.

- az osztrákok... egy pohár vizet adnak minden csésze kávéhoz (ugyanúgy, ahogy a görögök és a magyarok)?
- a portugálok... a pénz jelölését középre teszik, pl. 332\$40?
- a spanyolok... a „ch”-val kezdődő szavakat a szótárban a *czar* után teszik?
- a svájciak... oly sok mindenhez raknak kicsinyítő képzőt, még a vezetéknevükhöz is?
- a svédek... így fejezik be az ábécét: „X, Y, Z, Ä, Ö, Å”?

III. Kulturális dimenziók

III/1.

1. A tekintélyhez, hatalomhoz való viszonyulás
2. Az egyén fogalma
 - a) az egyén és a társadalom viszonylatában
 - b) a maszkulinitás illetve femininitás viszonylatában
3. Konfliktusok, bizonytalanság, agresszió kezelése, az érzések kifejezése

III/2. Hall (1976, 1990) kulturális koncepciói

Magas-kontextus	Alacsony-kontextus
mély, hosszan tartó emberi kapcsolatok	több, de felületesebb emberi kapcsolatok
nagyfokú munkahelyi lojalitás a felállított hivatali hierarchián belül	a tekintély a hatékony ügymeneten alapul
a külső környezet, a helyzet, a nem-verbális viselkedés fontossága	a külső környezet, a nem-verbális jelek kevésbé fontosak
inkább szóbeli, mint írásbeli megállapodások	inkább írásbeli, mint szóbeli megállapodások
a „belső” emberek (insiders) és a kívülállók (outsiders) éles megkülönböztetése	nyitottabb az idegenek felé
gyors és gazdaságos kommunikáció	

III/3.

Monokronikus ember	Polikronikus ember
egyszerre egy dologra koncentrálnak	egyszerre több dologra figyelnek
időpontokat, határidőket szigorúan betartják	időpontokat, határidőket betartják, ha lehetősége van rá
alacsony-kontextusú, sok információra van szüksége	magas-kontextusú, sok információval rendelkezik
munkája iránt elkötelezett	inkább az emberek és az emberi kapcsolatok iránt elkötelezett
a tervekhez szigorúan ragaszkodik	a terveket könnyen és gyakran változtatja
a magánszférát tiszteletben tartja, nem szeret másokat zavarni	inkább személyes baráti, ill. üzletbaráti körét részesíti előnyben a magánszférához képest
az azonnali, gyors cselekvés híve	a cselekvés gyorsaságát az emberi kapcsolattól teszi függővé
a rövid távú kapcsolatokhoz szokott	hajlamos egész életre szóló kapcsolatok kiépítésére

III/4. Hofstede (1994) kulturális dimenziói

1. kis, illetve nagy **hatalmi távolság**

2. **individualizmus**, illetve **kollektívizmus**

3. **maszkulinitás**, illetve **feminitás**

4. gyenge, illetve erős **bizonytalanságkerülés**

5. **orientáció** (rövid távú, hosszú távú)

III/5. Kluckhohn és Strodtbeck (1961) kulturális orientáció nyomán Trompenaars (1995) dimenziói

a) univerzalizmus, illetve **partikularizmus**, vagyis a szabályok uralma, illetve az emberi kapcsolatok, egyedi körülmények előnyben részesítése

b) individualizmus, illetve **kollektívizmus**, vagy **kommunitariánizmus**; (nagyjából megegyezik a Hofstedei individualizmus, ill. kollektívizmus dimenzió értelmezésével)

III/6.

c) **neutrális**, semleges, illetve **affektív**, emocionális kultúrák, aszerint, hogy van-e helye a hivatalos, pl. az üzleti kapcsolatokban az érzelmeknek, vagy ezek a kapcsolatok teljesen érzelem-mentesek;

d) **specifikus**, illetve **diffúz** kultúrák, vagyis az egyén társadalmi tevékenységét elválasztja saját egyéni, érzelmi életétől, illetve minden tevékenységét teljes emberként, egyéni érzelmeivel együtt végzi;

III/7.

e) az egyén státusának alapja szempontjából **teljesítmény**, illetve **egyéb körülmények által orientált** kultúrák (achievement-orientation, ascription-orientation);

f) az időhöz való viszonyulás szempontjából **szekvenciális**, az események rendben egymást követik, mindennek megvan a helye és ideje, illetve **szinkronikus** idő-orientált kultúrák, ahol több dolog, esemény történik egyidejűleg;

III/8.

g) a környezethez, a természethez való viszonyulás szempontjából **belső irányítású** (inner-directed), az ember domináns, uralja a természetet, és **külső irányítású** (outer-directed) kultúrák, melyeknél az ember a természet része és követi a természet törvényei

IV. Szervezeti kultúrák

IV/1. A problémák megoldása Ternovszky, 1999

- dekulturizáció
- szeparáció
- asszimilációs folyamat
- integráció

IV/2. Hofstede és Stevens szervezeti kultúra modellje

- piramis
- olajozott gépezet
- falusi piac
- „család”

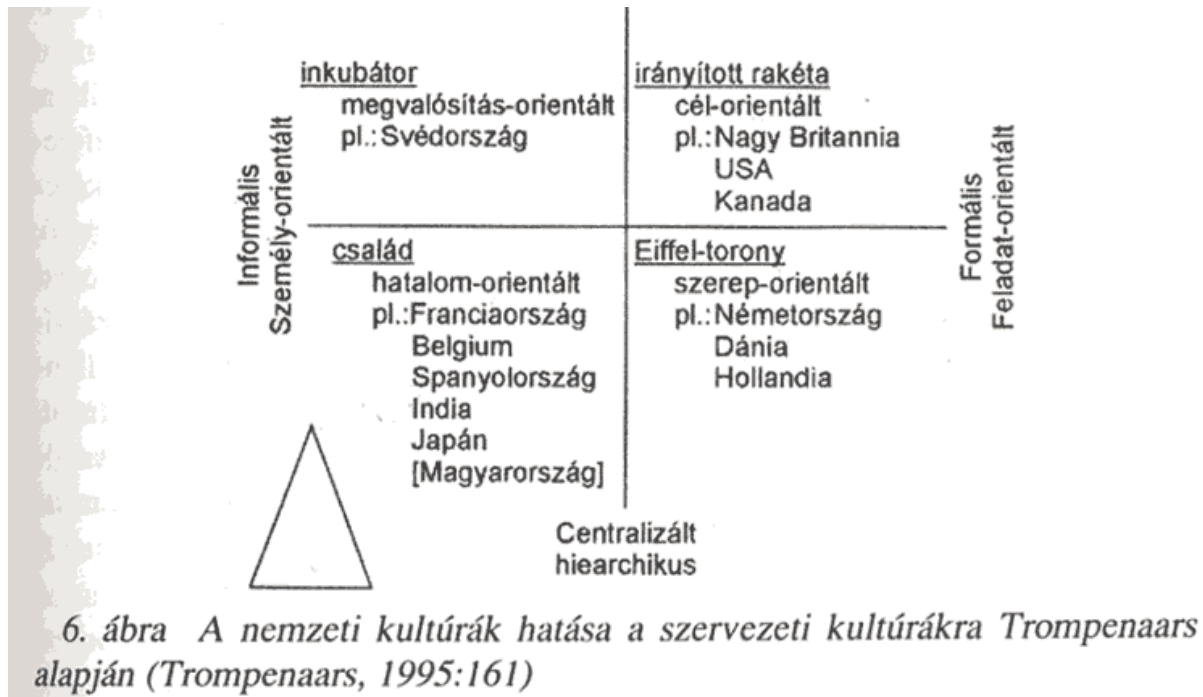
IV/3.

IV/4. Tompenaars szervezeti kultúra modelljei

- a)család
- b)Eiffel-torony
- c)irányított rakéta
- d)inkubátor

IV/5.

IV/6. Handy szervezeti kultúra osztályozása

- a) hatalmi- vagy klubkultúra
- szerepkultúra
 - feladat-kultúra
 - személyiség-kultúra

IV/7. Deal és Kennedy szervezeti kultúra kategóriái

- a) macho-kultúra
- összetartás-kultúra
 - kockázat-kultúra
 - folyamat-kultúra

IV/8. Magyar szervezeti kultúra

Corbett, 1994. felmérés

•érdekes munka, teljesítmény, munkahelyi előrehaladás, önbecsülés, képességek kihasználása, önállóság, biztos, stabil munkahely, jó főnök, jó fizetés, munkatársak

•érdekes munka 30%, képességek, önállóság 40%, jó főnök 10%, biztos, stabil munkahely 60%, jó fizetés 60%

V. Globalizáció és nyelv

V/1. Mesterséges nyelvek

- Eszperantó: Ludwig Zamenhoff (1887) lengyel fizikus
- Volapük: Johann Margin Schleyer (1880) német püspök
- Ido: Louis de Beaufront (1907) francia gondolkodó
- Interlingua: Guisepe Peano (1903) olasz matematikus
- Novial: Otto Jespersen (1928) dán nyelvész

V/2. Az angol mint lingua franca

Az angol terjedése paradigma	A nyelvi ökológiai paradigma
A.kapitalizmus B.tudomány és technika C.modernizáció D.egynyelvűség E.nemzetköziesítés F.a világkultúra amerikanizálása és homogenizálása G.nyelvi, kulturális és hírközlési imperializmus	1.emberi jogi távlatok 2.a kommunikációbeli egyenlőség 3.többnyelvűség 4.a nyelvek és kultúrák megőrzése 5.a nemzeti önrendelkezés védelme 6.az idegennyelv-tanítás támogatása

V/3.

Az anyanyelv csak akkor válik a veszendő identitás nosztalgikus jelképévé, ha a terjeszkedő központ terjeszkedő nyelve erőszakos kulturális hatásokat is hordoz.

Vagyis, a kultúrában van a védelem.

Bart István, Népszabadság, 2002. június 8.

V/4.

„A nyelv nem csak szavakból, hangokból és mondatokból áll, hanem a valóság olyan eltérő értelmezése is, amelyet a nyelvet alakító nemzedékek finomítottak.”

Federico Fellini

„A nyelv elfedi a gondolatot... Végtelenül bonyolultak azok a hallgatólagos konvenciók, amelyektől a mindennapi nyelv megértése függ.”

Ludwig Wittgenstein

V/5.

„Aki két nyelvet beszél, két ember.”

V. Károly

„Illúzió azt hinni, hogy az ember lényegében a nyelv használata nélkül alkalmazkodik a valósághoz, hogy a nyelv egyszerűen bizonyos kommunikációs vagy gondolati problémák

megoldásának véletlenszerű eszköze. A helyzet az, hogy a »való világ« jórészt az adott csoport nyelvi szokásaira épül.”

Edward Sapir

V/6. *Merre tovább?*

„Aki nem tudja, honnan jön és nem tudja, hová megy, nem tudja, hol van.”

Habsburg Ottó

„ - Lenne szíves megmondani, merre kell mennem? – Az attól függ, hová akarsz jutni – felelte a Fakutya.”

Lewis Carroll

V/7.

„A különböző tartományok közötti különbségek dacára Európa olyan egész, amelyet közös múltja alakít.”

Czeslaw Milosz

„Abszolút egyek vagyunk – mondta John Major. – A tizenkét közösségi tagnak együtt kell haladnia.”

International Herald Tribune, 1992. október 1.